

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ХОРОМ

Сізова Н.С., кандидат мистецтвознавства, викладач
Білозерська Г.О., кандидат педагогічних наук, старший викладач

У статті розглядається проблема, яка виникає під час підготовки студента до практичної хорової діяльності, яка є однією із складових професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Визначається необхідність ґрунтовної подачі практичного матеріалу на уроках з диригування. Виявлені необхідні умови для успішного проведення репетиційної роботи майбутнього вчителя музичного мистецтва із хоровим колективом. Окреслено деякі аспекти професійної підготовки у класі з хорового диригування.

Ключові слова: *вчитель музичного мистецтва, диригент, хор, хорове диригування, мануальна техніка.*

The article addresses the problem that arises when preparing a student for practical choral activity, which is one of the components of the professional training of a future music teacher. The need for a qualitative presentation of practical material in conducting lessons is determined. The necessary conditions for the successful run-through work of the future teacher of music art with the choir have been revealed. Some aspects of professional training in class of the choral conducting are outlined.

Keywords: *a teacher of music, conductor, choir, choral conducting, manual technique.*

У професійній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва однією із ключових практичних дисциплін є хорове диригування та практикум роботи з хором. Диригентсько-хорова практика формує у студента практичні навички роботи із хоровим колективом. Спочатку як учасник хору, а пізніше як диригент, студент під керівництвом диригента учбового колективу навчається не лише вокально-хорової майстерності, але і основним методам роботи із хоровим колективом. Після довготривалої роботи у класі з викладачем та самостійної підготовки студент переходить до наступного етапу, метою якого є отримання практичних та виконавських навичок під час безпосередньої хорової практики. Студент – учасник хорового колективу виступає у ролі диригента цього ж самого хору. Практична робота з хором допомагає майбутньому педагогу-музиканту застосувати набуті знання у своїй педагогічній діяльності, вміти знаходити психологічний та музично-професійний контакт із учасниками колективу, розвинути організаторські здібності та виконавську волю.

Більшу частину роботи диригента складає самостійна робота до початку репетицій із хоровим колективом. Передумовою якісної практичної роботи студента є знайомство із творчістю та стилем композитора, детальний аналіз хорової партитури, вивчення хорових партій, складання плану репетиційної роботи з хором. Одним із важливих моментів у практичній роботі студента є перша зустріч із хором в якості диригента, на якій він повинен не лише реалізувати набуті мануальні навички, які були отримані у класі з диригування, але і зуміти психологічно налаштуватися на роботу із своїми колегами. Як правило, під час перших репетицій майбутній диригент більшу частину своєї уваги присвячує саме своїй диригентській техніці, він зосереджений на власній роботі, а тому часто хоровий колектив не «відповідає» диригенту якісним звучанням, оскільки здебільшого на другий план відходить

основна ціль диригування – вміння керувати хоровим колективом. Саме тому більшість студентів після своєї першої зустрічі з хором у якості диригента починають сумніватися у своїй професійній придатності. У практичній роботі з хором студент-диригент вперше зустрічається із «живим інструментом», оскільки до цього етапу роль хору в класі виконував концертмейстер. Тому головна увага викладача у класі з диригування повинна бути зосереджена у роботі над засвоєнням прийомів спілкування з хором, здобуття навичок взаємодії з артистами хору за допомогою комплексного підходу до предмету, а не лише на опанування диригентської техніки. Оскільки «парадоксальність процесу диригування заключається в тому, що не дивлячись на положення – «диригент диригує руками» невірно відтворює об'єктивні механізми його діяльності» [1, с. 22].

У багаторічній роботі з учбовим хоровим колективом можна відзначити, що досить поширеним є явище, коли студент, навіть володіючи прекрасними вокальними даними та розвинутою мануальною технікою, зустрічається із труднощами на репетиціях із хоровим колективом. Така робота хормейстера зосереджена не лише на власній мануальній техніці, але і на безкінечних повторах твору, що диригується, без творчої концепції. Остаточний варіант концертного виконання фактично залишається за самим хоровим колективом. Якщо студент-диригент не спромігся «зрозуміти» твір та підійти до його виконання з глибоким емоційним переживанням, не визначив для себе характер виконання кожної фрази, кожної частини та не визначив основний музичний образ, недостатньо глибоко вивчив партитурні позначки та вказівки автора, то таке диригування буде виглядати формальним, фактично «відстороненим від хору». Модель остаточного звучання твору та детальний план до реалізації цього задуму повинна бути основною у самостійній роботі студента та в роботі з викладачем у класі з хорового диригування, а комплекс диригентських навичок – допоміжним засобом. Оскільки диригування є передусім виконавським процесом, що пов'язаний на вмінні диригента за допомогою диригентської техніки розкрити музичний образ та передати виконавські наміри колективу [3, с. 147].

Окрім явних технічних помилок (звуковедення, ритмічні та інтонаційні неточності) виникає потреба аналізу виконавських помилок. Студент-диригент має вміти проаналізувати якість звучання хору під його керівництвом та виявити причини неякісного виконання хору, що пов'язані із власним диригентським жестом. Майбутній диригент повинен самостійно працювати над розвитком слухової уяви та мануальної реакції на недоліки хорового звучання.

Педагогічна функція диригента учбового хору полягає в умінні допомогти диригенту початківцю якомога швидше подолати причини у неякісному звучанні. Причому, основним наочним прикладом є мануальна техніка самого диригента-викладача, оскільки основний творчий задум втілюється не вербально, а саме за допомогою диригентської техніки.

Існує поширена думка, що диригентської майстерності студент досягне лише тоді, коли буде мати змогу працювати із власним колективом. Але, зважаючи на серйозну диригентську підготовку в учбовому закладі диригент-викладач має змогу суттєво зменшити недоліки вже в процесі навчання. Так, поширеною є помилка викладача, який, опрацьовуючи твір зі студентом перед репетицією, вказує йому на ймовірні недоліки, які можуть виникнути у процесі виконання твору хором. Часто студент уникає самостійного вирішення тієї чи іншої виконавської проблеми, повторюючи зауваження викладача не аналізуючи, чи доцільні вони у даний момент репетиції. Таким чином робота з хором переростає у формальність. З огляду на це варто зауважити, що навички репетиційного виконання твору повинні виховуватися у студента, починаючи з перших уроків диригування у класі. Викладач повинен доступно і

точно дати зауваження, які стосуються безпосередньо якості звучання та допомогти студенту прослідкувати зв'язок «жест – звучання – якість».

Важливим елементом підготовки майбутнього студента-диригента є розвиток навичок роботи з концертмейстером у класі з хорового диригування, керуючи реальним, а не явним хором. Саме такі умови дають змогу студенту навчитися певній тактиці управління музичним твором за допомогою диригентського жесту. Часто високопрофесійні концертмейстери у класі не реагують на помилки у диригуванні студента та не виконують твір відповідно до заданого жесту. В таких умовах студенту буде важко оцінити якість своєї власної роботи. Роль викладача у даному випадку – зуміти переконати концертмейстера у необхідності виконувати твір «по руці». Тобто, якщо концертмейстер у класі буде виконувати роль «ідеального хору», студент навряд чи зможе виявити недоліки у власному диригуванні.

Ще до роботи із хоровим колективом студент повинен навчитися виявляти власні недоліки та вміти їх співставляти із якістю звучання. Передусім, викладач повинен навчити студента помічати неточності ритму, темпу та ансамблю. Такі навички цілком можливо розвивати у класі хорового диригування. Власне, досягаючи вищевказаних навичок, студент-диригент зможе без проблем відволікатися від власної мануальної техніки та зосередитися безпосередньо на репетиційному процесі та звучанні хору під час роботи з живим колективом.

Необхідність спілкування під час практичної роботи із цілим хоровим колективом, а не з одним концертмейстером, ускладнює виконавські задачі студента-диригента. Саме у репетиційному процесі майбутній диригент зустрічається із такими виконавськими аспектами, як інтонація, ансамбль, особливості ритму, підтекстовки. Тому надзвичайно важливою є попередня підготовка студента, майбутнього викладача музичного мистецтва до практичної діяльності із хоровим колективом у класі хорового диригування під керівництвом викладача.

Список використаних джерел:

1. Ержемський Г. Л. Психологія диригування. Ержемський. М. : Музика, 1988, 96 с.
2. Колеса М. Ф. Основи техніки диригування. Колеса. К. : Музична Україна, 1980. 206 с.
3. Колеснікова Н.А. Основи теорії та методики навчання диригуванню. Колеснікова. Владімір, 2012, 320 с.
4. Сегеда Н.А. Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: історія, методологія, теорія. Сегеда. К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. 273 с.
5. Смирнова Т. А. Хорознавство (історія, теорія, методика). Смирнова. Харків : ХНПУ, 2000. 179 с.

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА У КЛАСІ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ.

Стребкова, Д.В., концертмейстер

Науменко І.В., здобувач ступеня вищої освіти «магістр».

У статті досліджено роль концертмейстера в процесі роботи над хоровими партитурами в класі хорового диригування. Розкрито основні компетенції професійної діяльності концертмейстера.

Ключові слова: концертмейстер, методичні особливості, клас, хорове диригування.